

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

5 An veritas cognitionis sit tantum in intellectu speculatiuo, vel etiam in
practico.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94135](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94135)

henditur secundum rem, sed secundum vocem; seu copulam significantem talem unionem. Quod si ita est, tunc illa compositio apprehensiva est in mente, ut vocant, non ultimata, & in ea est veritas vel falsitas, non ut in cognitione, sed ut in signo tantum ad placitum, sicut est in voce, vel in scriptura. Deinde dicitur, si hac apprehensio non iudicativa; aliquo modo esse dicitur in conceptu compositio ipsarum rerum, vel id solum esse, quatenus per illum aliquid concipitur, & aliud ignoratur: vel apprehendi tantum in ordine ad significationem vocis. Prior modus erit, si concipiamus alia ut paria, & cognosciam hoc esse possibile, & ignorem an ita sit. Et tunc quoad illud, quod cognoscitur, cognitio est, non tantum apprehensiva, sed etiam iudicativa, & consequenter aut vera, aut falsa, quoad aliud vero, sicut non est iudicativa cognitio, ita neque vera neque falsa. Imo neque est apprehensiva per modum compositionis intellectus affirmantis, vel negantis, sed per modum cuiusdam simplicis apprehensionis illius possibilis enunciat, de quo dubitatur, an ita sit nec ne. Nam si hoc non cognoscitur per talem conceptum, scilicet hoc esse possibile, non video, quid ibi apprehendi possit per veram compositionem, quæ includat copulam de inesse: ergo tantum apprehendi potest per modum questionis, an hoc ita sit, vel non sit, & tunc non est necesse ut ibi sit aliqua veritas, vel falsitas. Posterior modus erit si extrema illius compositionis, vel compositio in se tantum apprehendatur, quatenus est quid significatum hac voce: verbi gratia, alia sunt paria, & tunc etiam intellectus non apprehendit aliquid affirmando vel negando, sed quasi simpliciter apprehendendo hoc tanquam significatum illius vocis, siue in re ita sit, siue non sit, & quoad illud primum involuitur ibi aliqua cognitio, & consequenter aliquid veritatis simplicis. Sic ergo omnis veritas, cognitionis eo modo quo est, in iudicio existit.

SECTIO V.

An veritas cognitionis sit tantum in intellectu speculativo, vel etiam in practico.

Ratio dubitandi sumi potest ex quadam vulgari doctrina indicata à D. Thom. 1. part. questione 16. artic. 1. & aliis locis, quod veritas dicit conformitatem cognitionis ad rem cognitam tanquam mensurati ad mensuram, iuxta illud Aristotel. Ex eo quodres est, vel non est, propositio vera vel falsa est. Hinc ergo sequi videtur, in sola speculativa scientia, esse proprie veritatem, quia sola scientia speculativa mensuratur ex obiecto suo, nam scientia practica potius est mensura sui obiecti, ideo enim res arte facta vera est, quia est conformis arti. Rationem autem tetigit Divus Thomas illo loco, quia res intellecta duplicem potest habere ordinem ad intellectum; per se scilicet, & per accidens, per se habet ordinem ad intellectum à quo non pendet, per accidens ad intellectum à quo non pendet, sed cognoscitur tantum. Priori modo pendet effectus artis ab arte, & res creata à Deo, & ideo non sunt res mensuræ cognitionis, seu potius e contrario: ergo in tali cognitione non est veritas, sed potius in rebus, quatenus illi commensurantur. Posteriori autem modo comparantur res ad scientiam speculativam, & ideo in hac cognitione erit tantum veritas quatenus commensuratur rei cognitæ. In contrarium autem est, quia etiam in cognitionibus & iudiciis practicis est veritas vel falsitas: quis enim neget, in compositione & divisione, quæ fit in rebus practicis, non solum moralibus & agibilibus, sed etiam in factibilibus esse propriissimam veritatem, & falsitatem? aut quomodo possent scire

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

entia practica esse vera scientia, si non esset in eis veritas? habent ergo non solum veritatem, sed etiam sua principia per se nota, & conclusiones evidenter veras. Item, si non de veritate complexa, sed de incomplexa loquamur, etiam idea artificis, si sit propria & adæquata rei efficiendæ per artem, est maxime vera, tantoque magis, quanto non solum ipsa vera est, sed etiam est causa veritatis artificij. Denique in scientia, quam Deus habet de creaturis, est perfectissima veritas, quamvis sit etiam mensura creaturarum.

Dicendum itaque est, veritatem non solum esse in intellectu speculativo, sed etiam in practico, quatenus in eo est rerum agendarum, seu efficiendarum cognitio, ut posteriora argumenta probant, & docet Aristotel. 6. Ethicor. capite secundo; & est res per se satis nota. Ad rationem vero in contrarium dupliciter responderi potest, primo negando veritatem dicere semper & in rigore relationem mensurati ad mensuram, alioqui non posset dici Deus verus, quia mensuratus non est, etiam per propriam scientiam: videtur ergo sufficere quælibet relatio conformitatis, siue illa sit mensurati ad mensuram, siue à contrario mensuræ ad mensuratum. Sed hæc responsio non videtur esse conformis communi modo sentiendi & loquendi de veritate: omnes enim censent, veritatem cognitionis esse in intellectu, quatenus conformatur rei intellectæ; & consequenter esse relationem mensurati, aut se habere ad modum eius.

Respondetur ergo secundo cognitionem practicam dupliciter posse comparari ad obiectum, uno modo in ratione cognitionis, alio modo, in ratione causæ, aut efficientis, aut exemplaris, ut est idea artificis. Et hoc quidem posteriori modo cognitio practica sicut est causa, ita est mensura sui obiecti, ut habet rationem effectus ipsius; & ideo ut sic non denominatur proprie vera, sed efficax vel sufficiens ad causandum effectum in suo genere: priori autem modo cognitio practica est vera: unde sub ea ratione comparatur ad obiectum suum, ut mensuratum ad mensuram: quia sub ea consideratione practica non est causa illius, sed mera cognitio, quæ ut sic, solum est representatio intentionalis obiecti, & ideo veritatem habet quatenus illi commensuratur. Quod in hunc etiam modum declarari potest, nam scientia ut scientia, etiam si practica sit abstrahit ab existentia obiecti, & vera est, etiam si nihil efficiat seu causet: si ergo scientia practica ad obiectum secundum se & ut abstrahit ab existentia comparatur, sic non est mensura eius: quia non est causa illius, ut sic: ergo talis scientia mensuratur potius ab obiecto secundum suam rationem & essentiam considerando, & per conformitatem ad illud habet suam veritatem. Quod tam in artificialibus, quam in moralibus facile suaderi potest: nam scientia seu ars ædificandi, ideo dicitur domum esse in hac proportionem, figura, &c. construendam, quia perfectio domus secundum se & quasi natura sua id postulat, considerato siue ad quem ordinatur, & proprietatibus, quas requirit, ut verbi gratia, quod sit utilis, fortis, pulchra. Et Dialectica, quatenus practicas scientias imitatur, ideo dicitur syllogismum esse in tali modo & figura construendum, quia natura syllogismi hoc postulat. Igitur secundum se, & abstrahendo ab existentia, non ideo res arte facta talis construenda est, quia scientia, vel ars hoc dicit, sed potius ideo scientia vel ars hoc dicit, talemque ideam proponit talis artificij, quia ipsum ex se postulat talem perfectionem in ordine ad suum finem. Idem videre licet in moralibus; nam medium temperantiæ, verbi gratia, non ideo in tali re consistit, quia moralis Philosophia vel prudentia illud dicit; sed è contrario potius, ideo moralis scientia illud dicit, quia illud in se tale est, talemque proportionem requirit. Et ideo dixi in prima secun-

II.

III.

Q 3

dx.ve-

de veritatem practicam moralem non sumi ab appetitu recto tanquam à mensura, sed potius e contrario ipsam esse mensuram appetitus recti. Ratio autem generalis est, quia etiam scientia practica, quatenus scientia est, nititur primis principiis per se notis, quæ præcipue sumuntur ex definitione obiecti, & prima proprietate: hæc autem secundum se & abstrahendo ab existentia conveniunt obiecto ex intrinsicæ suæ naturæ sine causalitate talis scientiæ. Igitur veritas huius scientiæ ut scientia est & cognitio mensuratur ex obiecto secundum esse essentia consideratur. Quia vero illud idem obiectum quoad existentiam est effectus talis scientiæ secundum illum statum mensuratur per illam scientiam, & hoc modo dicimus, domum recte esse constructam, quia est secundum regulas seu ideam artis.

IV.
Obiectioni
satisfecit.

Dices, sicut scientia abstractiva comparatur ad obiectum abstrahens ab existentia, ita scientia intuitiva ad obiectum existens: ergo, sicut illa mensuratur ab obiecto secundum se, ita hæc ab obiecto existente: ergo sub nulla ratione obiectum mensuratur per scientiam. Respondetur, concessio antecedente cum prima consequentia, & negando secundam: quia scientia practica non est causa obiecti sui existentis, ut est cognitio intuitiva eius: nam hæc nec est proprie scientia, de qua agimus, sed experientia, nec proprie ac per se est practica, sed mera cognitio, quia non est activa obiecti, sed supponit factum. Igitur eadem scientia propria, quæ considerat obiectum secundum se, & ut abstrahit ab existentia, per voluntatem applicata ad opus, est causa eius, & ita etiam est mensura operis facti & existentis.

V.

Sed adhuc superest difficultas de scientia Dei: nam sequitur scientiam Dei, ut veram, mensurari ab obiecto suo. Respondetur, scientiam Dei posse comparari vel ad ipsum Deum, vel ad creaturas. Respectu sui non potest secundum rem habere mensuram: quia non distinguitur à se, seu à suo obiecto, est ergo supra omnem mensuram, & per se ipsam vera imò ipsa veritas: secundum rationem autem ita est: nam ideo Deus veram & adequatam de se ipso scientiam habet, quia ita est in re, sicut seipsum cognoscit. Neque hoc est contra perfectionem aut immensitatem Dei: quia hoc non est esse mensurabilem proprie aut vere, sed est potius per seipsum esse talem, & esse sibi ipsi æqualem: sicut esse Deum comprehensibilem à se ipso non repugnat perfectioni eius, sed ad maiorem perfectionem pertinet. Si vero scientia illa comparatur ad res creatas, quatenus est scientia practica & causa illarum, prout existentes sunt, sic constat non mensurari ab illis, sed posse potius mensuram earum: & non habere ab eis veritatem, sed potius illas esse veras, quatenus conformes sunt divinis ideis, ut statim dicemus. Considerando vero divinam scientiam solum, prout est simplex intelligentia creaturarum secundum esse essentia seu possibile, vel quatenus est intuitiva visio existentia, sic videtur sine inconueniente posse concedi etiam illius scientiæ veritatem consistere in conformitate ad illa obiecta: nam secundum hanc præcissam considerationem non est causa talium obiectorum, sed mera intuitio, & quasi speculatio, & ideo secundum eandem considerationem non ideo res est talis essentia, quia talis à Deo cognoscitur: sed e converso ideo talis cognoscitur, quia talis essentia est, neque aliter poterat verè cognosci. Et similiter dicunt Sancti & graues Theologi, non ideo rem esse futuram, quia Deus illam futuram intuetur, sed quia futura est, ideo Deum illam intueri. Origen. libr. 7. in epistol. ad Rom. circa illa verba, capite octauo. *Quis vocauit, hos & iustificauit.* Hier. Dialog. 3. cont. Pelag. Et in cap. 6. Mat. 26. Hierem. 2. Ezech. Chrys. hom. 60. in Matth. Bed. lib. Var. q. 13. significat Aug.

lib. 5. de Ciuit. cap. 20. plures Scholastici in 1. distinguunt.

VI.
38. Ut tamen proprie & castè loquamur, dicere non debemus, diuinam scientiam etiam sub his considerationibus mensurari ab his obiectis, cum quia Deus ita habet scientiam horum obiectorum, ut ab eis illam non accipiat, sed ex se illam habeat, & ab intrinseco, & ex vi suæ essentialis perfectionis habeat omnem rectitudinem & infallibilitatem eius. Tum etiam, quia illa scientia ita attingit hæc secundaria obiecta, ut nullam veram relationem, seu habitudinem realem habeat ad illa, sed eminentiori modo illa omnia attingit Deus per hoc, quod seipsum comprehendit: quia ergo in ratione mensuræ & mensurati contrariæ imperfectiones indicari possunt, ideo dici non potest scientia Dei mensurari ab his obiectis, etiam si vera non sit sine conformitate cum illis.

SECTIO VI.

An in diuisione su veritas æque ac in compositione.

I.
Voniā diximus veritatem cognitionis esse speciali modo in compositione & diuisione; opera pretium est exponere, an sit æque in vtraque, vel magis sit in compositione, quam in diuisione. Videtur enim hoc vltimum, quia in compositione, cum vnum de alio affirmatur, intellectus cognoscit conformitatem vnius cum alio, & ideo in ea cognitione obiectiue est veritas modo supra expostito: at vero in diuisione potius cognoscit intellectus conceptum illum, quem de alia re negat, non habere coniunctionem seu conformitatem cum illa: ergo per illum actum non cognoscit veritatem, sed potius veritatis negationem: ergo non ita est veritas obiectiue in diuisione, sicut est in compositione. In contrarium autem est, quia Aristot. & D. Thom. & cum eis ceteri doctores æquè tribuunt veritatem diuisioni ac compositioni. Item quia tam est verum, rem non esse quod non est, quam esse quod est: ergo tam est verus intellectus cognoscendo seu componendo illam negationem, quam componendo hanc affirmationem.

II.
Dicendum itaque est tam vere ac proprie reperiri veritatem in diuisione, sicut in compositione. Nam propositio vocalis negatiua tam simpliciter ac proprie vera est, sicut affirmatiua, ergo diuisio quæ in mente responder, tam vera est, sicut compositio. Unde (Theologicè argumentando) tam est de deo, Deum non esse corporeum, sicut esse æternum: verumque ergo iudicium æque certum est: ergo & æque verum, licet vnum diuidendo, aliud componendo feratur.

III.
Ad argumentum autem responderetur, veritatem (ut supra dixi) non ita esse obiectiue in compositione & diuisione, ut formaliter & proprie cognoscatur per illam, sed solum implicite: quia, dum vnus conceptus obiectiuis ad alium comparatur, in actu exercito quodammodo cognoscitur conformitas inter rem & conceptum. Sicut ergo in compositione cognoscitur hæc conformitas, ita in diuisione cognoscitur difformitas seu disconuenientia eorum obiectiuorum conceptuum, quorum vnus de altero negatur, & consequenter in actu exercito cognoscitur difformitas inter formales conceptus illorum obiectorum, & virtute etiam cognoscitur conformitas, quam vnusquisque eorum conceptuum habet cum suo obiecto. Quando enim mens concipit, hominem non esse leonem, implicite etiam cognoscit, conceptum, quem de homine habet, non conuenire leoni, sed vniciquè proprium conceptum correspondere. Et hoc modo etiam in diuisione includitur cognitio veritatis